

„Dziecko bierne społecznie”

Dziecko bierne - na pierwszy rzut oka - to przeciwieństwo dziecka nadruchliwego. Nie przejawia skłonności do nadmiernej aktywności, wycofuje się z interakcji, unika ich lub nie podejmuje. Pracuje poprawnie, zwykle nie stwarza kłopotów wychowawczych. Jakie mogą być przyczyny bierności dzieci przedszkolnych?

Jak funkcjonuje dziecko bierne społecznie?

Dziecko bierne społecznie jest również określane jako wycofane, zahamowane, nieśmiałe, lękliwe, unikające kontaktu, jako „samotnik” lub „odludek”. Preferuje samodzielną zabawę i funkcjonuje jakby na obrzeżach grupy. Nowe sytuacje są dla niego trudne, zwiększają lęki i nasilają tendencje do wycofania.

Dziecko bierne nie poszukuje kontaktu - ani z innymi dziećmi, ani z dorosłymi. Wciągane w interakcje przez inne przedszkolaki nie zawsze potrafi adekwatnie zareagować. Często wydaje się nieobecne, nie podejmuje współdziałania. Przez inne dzieci bywa: nielubiane, niezauważane, czasem ignorowane.

W relacji z dorosłymi jest podporządkowane, posłuszne, wypełnia polecenia. Stara się pracować jak najlepiej, ale nie potrafi np. poprosić o pomoc, lub doprecyzowanie polecenia, więc popełnia błędy. Preferuje prace pisemne, zwykle niechętnie wypowiada się głośno, szczególnie publicznie. Niechętnie występuje, jeśli musi - trzyma się z tyłu grupy. Może sprawiać wrażenie osoby o niższych możliwościach intelektualnych - często jest tak postrzegane. Zapytane długo się namyśla, mówi niepewnie, często cicho - wypowiedzi bywają nieskładne, brak w nich logicznego ciągu. Wydaje się nie rozumieć (nie słyszeć) pytania, a jeżeli nauczyciel je powtórzy lub stara się doprecyzować - dziecko dodatkowo się peszy.

Dopiero w sytuacji komfortowej - sam na sam z pedagogiem, kiedy dziecko poczuje się bezpiecznie i zaufa dorosłemu, może zobaczyć jego prawdziwe zasoby - poznać jego pasje, zainteresowania.

Przyczyny bierności

Przyczyny bierności społecznej dzieci mogą być różne, ale zasadniczo można wydzielić trzy grupy przyczyny:

- ✓ **Związane z samym dzieckiem** (jego właściwości psychofizyczne)
- ✓ **Związane z rodzicami** (z prezentowanymi przez nich podstawami oraz stylami wychowawczymi)
- ✓ **Związane z warunkami w jakich żyje dziecko** oraz jego wcześniejszymi doświadczeniami

Zwykle trudno jest wskazać jedną przyczynę (lub grupę przyczyn), która powoduje funkcjonowanie dziecka. Różne przyczyny przenikają i nawarstwiają się. Bywa też oczywiście, że dziecko wychowuje się w niesprzyjających warunkach, a bierność społeczna się u niego nie pojawi.

Do czynników ryzyka wystąpienia bierności społecznej u dziecka należą błędy wychowawcze rodziców i nieprawidłowe postawy społeczne. Niesprzyjający jest styl wychowania ograniczający kontakt z innymi dziećmi, ludźmi, rodziny hermetycznie - nie dopuszczające nikogo, ale też nie wychodzące i nieszukające kontaktu z innymi.

Często takie zachowania są związane z wysokim poziomem lęku w rodzinie, obniżonym poczuciem własnej wartości, wstydliwą tajemnicą rodzinną, nieśmiałością rodzinną, z niskim poziomem kompetencji społecznych rodziców.

Dzieci żyjące w rodzinie hermetycznej w przekonaniu, że inni są albo mogą być dla niego zagrożeniem. Dziecko pozbawione możliwości ćwiczenia kompetencji społecznych często wytwarzają u siebie postawę bierności.

Oprócz niekorzystnych warunków środowiskowych zahamowania aktywności może być związane również z oddziaływaniem czynników organicznych. Może pojawić się zwłaszcza u dzieci o słabym typie systemu nerwowego, u których następuje dominacja procesów hamowania nad procesami pobudzenia.

Bierność może być cechą funkcjonowania dziecka lub też przejściowym epizodem - u jego podłoża mogą leżeć czynniki fizjologiczne - np. Osłabienie organizmu po przebytej chorobie. Nagle pojawiająca się bierność, apatia powinny być sygnałem do diagnozy medycznej dziecka.

Jak ośmielić nieśmiałe dziecko?

Popędzanie malucha może pogorszyć sytuację a nawet spowodować uraz psychiczny. Najlepszą metodą jest stopniowe osvajanie z nowymi sytuacjami z jednoczesnym wsparciem i wzmacnianiem poczucia bezpieczeństwa.

1. Nieśmiałe dziecko zwykle potrzebuje więcej czasu na przystosowanie się do nowych sytuacji i ludzi. Bacznie obserwuje, co dzieje się w jego otoczeniu i jeśli widzi, że jest bezpiecznie, zaczyna powoli uczestniczyć w wydarzeniu.

Ucz, jak należy zachowywać się w konkretnych sytuacjach. Np. jak rozmawia się z ludźmi: „Gdy ktoś cię o coś pyta, odpowiedz, a potem dodaj coś od siebie – Jak masz na imię? – Natalia, mam 6 lat”.

2. Rodzice często widząc jak ich dziecko reaguje na stresowe sytuacje, starają się ich unikać, coraz bardziej izolując dziecko, co niestety potęguje nieśmiałość.

Lepiej w pewnych sytuacjach pomóc nieśmiałemu dziecku znaleźć się w nowej, budzącej niechęć sytuacji. Z drugiej strony nie należy też niczego przyspieszać.

Pokazuj dziecku, że jesteś śmiałym rodzicem. Nawiązuj w jego obecności rozmowę z listonoszem, ze sprzedawcą w sklepie, na przystanku autobusowym, w kolejce.

3. Zapraszaj znajomych do domu. Zabieraj dziecko do teatru i w inne miejsca, gdzie jest dużo ludzi. Powoli przyzwyczajaj dziecko do nowych rzeczy. Nowe sytuacje są konieczne dla jego rozwoju.

Gdy widzimy, że dziecko chowa się np. pod stół, gdy przyjdą goście, zaakceptujmy jego lęk i okażmy zrozumienie. Nie wyśmiewajmy nieśmiałych zachowań i nie porównujmy z innymi osobami, a raczej starajmy się udzielić wsparcia, uspokoić i dopiero stopniowo spróbujmy oswoić z wyzwaniem. Chwalmy każde pozytywne zachowania, a gdy nieśmiałe dziecko jest niegrzeczne, starajmy się nie krzyczyć a tłumaczyć, dlaczego postąpiło źle.

4. Wysyłaj pociechę na weekend do znajomych, rodziny, od czasu do czasu separuj je od siebie.

5. Ucz dziecko niezależności, pozwalaj, wręcz chwal za sprzeciwianie się i wyrażanie swojego zdania.

6. Podwyższaj samoocenę dziecka, chwal je przy każdej okazji, ucz je doceniać swoje mocne strony

7. Dzieci czują się swobodniej, gdy mają poczucie anonimowości (np. występują w masce). Można namówić dziecko, by chodziło do sąsiadów przebrane za anioła i zbierało datki np. na schronisko dla psów. To dobry trening pozbywania się nieśmiałości.

- Dzieci zwłaszcza w wieku przedszkolnym swoje opory łatwiej przezwyciężają, gdy mają obok siebie zaprzyjaźnioną osobę, najlepiej w podobnym wieku. Oswojenie się z jedną osobą jest łatwiejsze niż z dużą grupą.
- Z czasem liczba przyjaciół powinna się zwiększać, by nie uzależniać dziecka tylko od jednej osoby. Trzeba nieśmiałe dziecko zachęcić do aktywnego uczestniczenia w różnych wydarzeniach, wzmacniać pozytywnie, mówiąc: ” Byłeś dzielny”, ” Świetnie kopałeś piłkę”, ” Miałeś fajne pomysły na zabawę z Tomkiem” itp.
- **Niestety nieśmiałość u dziecka może stać się nawykiem a nawet sposobem na życie. Im więcej uwagi będziemy poświęcać na pomoc dziecku, tym mniej ono będzie próbowało samodzielnie stawić czoła wyzwaniu. Trzeba odpowiednio wyważyć w jakich sytuacjach pomóc a w jakich lepiej pozostawić dziecko samo sobie, obserwując rozwój wydarzeń z boku.**
- Jeśli widzisz, że Twoje dziecko ewidentnie nie radzi sobie samo w nowych sytuacjach, nieśmiałość coraz bardziej się pogłębia, może być konieczna wizyta u psychologa, który stosując odpowiednie treningi, spróbuje pomóc kilkulatekowi.
- Na pewno nie można bagatelizować nieśmiałości u dziecka i pozostawiać je samemu sobie. Problem może narastać i zostawiać trwałe ślady w psychice dziecka a także powodować w skrajnych sytuacjach zaburzenia np. mutyzm (zanik mowy), którego jedną z przyczyn jest lęk przed wypowiedaniem się.

Problemy wychowawcze z dzieckiem nieśmiałym są złożone i trudne. Przewyciężenie ich wymaga przemyślanych i ciągle doskonalonych sposobów oddziaływań wychowawczych. Rozsądny, oparty na wiedzy i miłości stosunek do dziecka, zarówno w domu, przedszkolu czy szkole – to podstawa do pracy z dzieckiem nad wyeliminowaniem występujących u niego zaburzeń.

Opracowała: Maria Chamarowska
Zaczerpnięte: „Wychowanie w przedszkolu” Maj 2016,
www.sosrodzice.pl